Ladislav Bognar

PEDAGOŠKE VINJETE

Osijek 2021.

Beveći se cijeli svoj radni vijek pedagogijom kao znanošću trebalo je prevladavati i vlastite zablude (svi imamo neke olovne cipele pa se teško otisnuti uvis), ali i trpjeti napade onih koji se s novim i drugačijim nisu slagali.. Budući da među fb prijateljima, koliko vidim, imamo i mnogo onih za koje mislim da će im možda biti zanimljivo da podijelim neka sjećanja na dileme koje sam imao i kako sam ih rješavao. Facebook kao medij je specifičan i on ne trpi dugačke tekstove (njih nitko ni ne čita) nego je potreban kraći anegdotalni pristup i ako je moguće nešto i vizualizirati to povećava interes i čitanost. To će biti i karakteristika mojih narednih priloga. Za ozbiljnije teorijske rasprave postoji moja stranica www.ladislav-bognar.net gdje su navedeni moji važniji radovi, a čak su učitane i neke od knjiga pa za one koji to žele postoji i ta mogućnost na koju ću uvijek upućivati u svojim tesktovima.

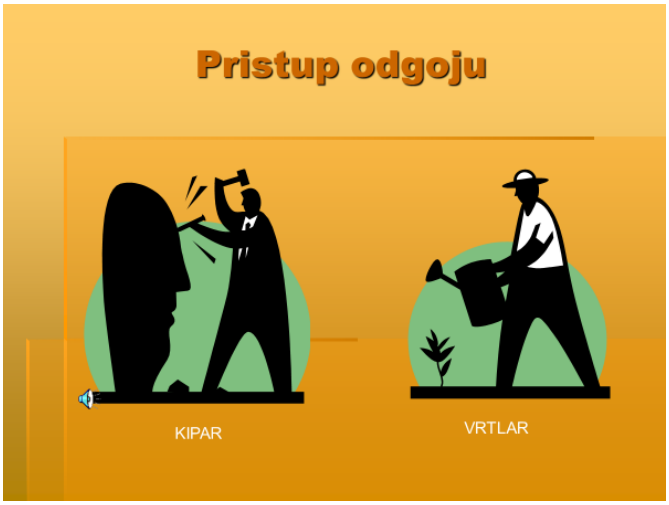

Ja sam pedagogiju studirao uz rad i osobno mislim da je to najbolji način ulaženja u pedagogijsku znanost. Bio je to dvopredmetni studij pedagogije i sociologije na Filozofskom fakultetu u Zagrebu šezdesetih godina.

Na slici je spomenik pjesniku Silviju Stahimiru Kranjčeviću pred Filozofskim fakultetom u Zagrebu koji je podignut tih godina.

ČOVJEK – DOBAR ILI ZAO

Svojevremeno sam pročitao u jednoj američkoj knjizi, da izbor orijentacije u pedagogiji prvenstveno ovisi da li mi mislimo da je čovjek u svojoj suštini dobar ili zao. Ako mislimo da je čovjek po prirodi zlo biće onda ćemo zagovarati različite represivne orijentacije smatrajući da je uloga odgoja da obuzda tu negativnu prirodu čovjeka pri čemu se treba služiti nagradama i kaznama (vidi tzv. „pedagoške mjere“ u kurikulumu za naše škole). Oni pak koji vjeruju da je čovjek po svojoj prirodi dobro i konstruktivno biće oni će zagovarati tzv. permisivni ili poticajni pristup u odgoju - uloga je odgoja da stvori uvjete da se oslobode svi potencijali koje dijete posjeduje. Taj pristup se još naziva „pristup vrtlara“ koji stvara optimalne uvjete da biljka može izrasti u svojoj osebujnoj ljepoti. Ovaj represivni još se naziva „pristup kipara“ koji od neoblikovanog materijala oblikuje željeni lik, pa ovi u praksi govore za nekoga tko je neodgojen da je još neotesan. Kad je riječ o obrazovnom pristupu onda imamo pristup „šopane guske“, kad se nastoji u mlade glave utrpati što više znanja (čitaj činjenica)

iako oni za tim nemaju potrebu, a drugi je „galeb Jonathan“ koji kaže, „da je pravo svakog ... da leti, kako je sloboda njihova prava priroda i kako sve ono što se ispriječi toj slobodi treba odbaciti, bilo da je posljedica propisa, praznovjerja ili ograničenja bilo koje vrste.“(R.Bach) Ovo u obrazovanju znači da je ono u funkciji osposobljavanja mladog bića za istraživanje i stvaranje vlastitog života.

O LJUBAVI

Ako se prisjetimo vlastitog razvoja sjetit ćemo se da od svih ljudi koji su na nas utjecali najviše smo primili od onih koje smo voljeli i onih koji su nas voljeli.
Kažu da je Sokrat rekao jednom roditelju svog učenika – Ja tvog sina ništa ne mogu naučiti on mene ne voli.
Fromm kaže: „Stalno posredujući znanje, zaboravljamo na ono poučavanje koje je najvažnije za ljudski razvoj: poučavanje koje može biti pruženo jedino pukom prisutnošću jedne zrele osobe koja nas voli.“
Postoji jedna američka anegdota kako je jednoga dana izvjesni profesor na sveučilištu naišao na izvještaj o 220 slučajeva crnačkih učenika iz zapuštenih njujorških predgrađa. Na temelju toga izvještaja profesor je zaključio da je 90% ispitanika kad-tad moralo završiti u zatvoru.
Shvativši dragocjenost ovih podataka, profesor okupi svoje studente i dade im zadatak da pronađu bivše učenike. Od 220 bivših učenika uspjeli su pronaći 198. Tu ih je čekalo iznenađenje. Od njih 198 samo su četvorica završila kako je bilo predviđeno - u zatvoru. Stao se raspitivati tko je bio učitelj spomenutoj skupini. Otkrio je da je 75% od njih imalo istu učiteljicu.

Učiteljica, sada u dubokoj starosti, boravila je u jednom staračkom domu. Posjetili su je: Postavili su joj samo jedno pitanje: „Kakvu ste posebnu metodu koristili, kakav ste program smislili za 198 učenika?“ No starica je već zaboravila o programu. Na postavljeno pitanje odgovorila je jednostavno i iskreno: „Ne znam. Pa eto… ja sam ih voljela.“

Još je stari Pestalozzi učenje memoriziranjem nastojao zamijeniti sustavom zasnovanim na ljubavi i razumijevanju djeteta.

ZLOČESTU DJECU TRABA VOLJETI

To je jedan od pedagoških paradoksa, a ima ih više, jer kako ćeš voljeti dijete koje ti ide na živce, koje ti pije krv na slamku i sretan si kad nije u školi. A destrukcija je uvijek simptom da neko dijete u procesu svog razvoja nailazi na probleme koje samo ne može riješiti. Obično nas manje smeta kad je ta destrukcija okrenuta prema unutra kao kad je povučeno, gricka nokte ili čupa svoju kosu, a naravno smeta nas kad pokazuje verbalnu ili fizičku agresiju. Obično se smatra da treba

hvaliti ponašanje koje je prihvatljivo, a kažnjavati ponašanje koje nije prihvatljivo (bihevioristički pristup). No vrlo često ćemo moći uočiti da je upravo nedostatak ljubavi, kao jedne od osnovnih potreba posebno bitne u procesu dječjeg razvoja, glavni uzrok problema koje imamo kod djeteta. Ako to dijete svojom destrukcijom i dalje dobija grdnju, kazne i nedostatak prihvaćanja teško ćemo stvari promijeniti.

U jednoj školi na panou sam pročitao sljedeće stihove:

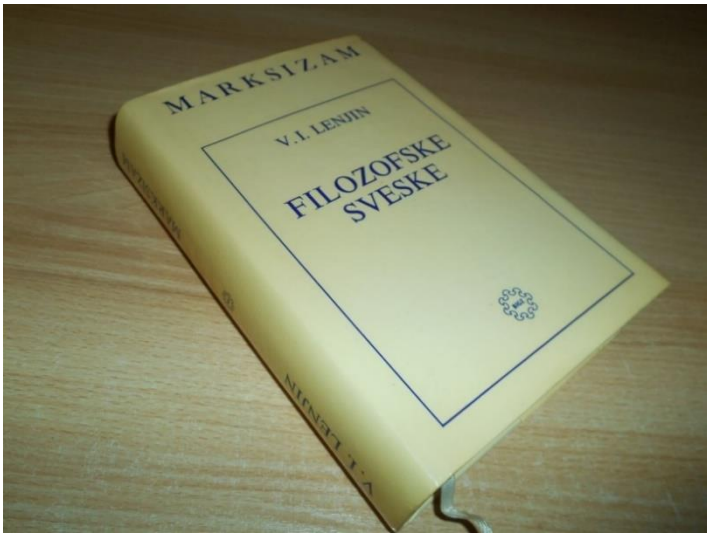
Misliš li da je u meni zlo
Varaš se
Zavoli me i otkrit će ti se moja dobrota.

A postoji i jedna zanimljiva priča na tu temu: https://ladislav-bognar.net/node/90

KNJIGE, KNJIGE

Tih šezdesetih godina kada sam studirao nije bilo interneta i kompjutorske tehnologije nego su osnovni izvori bile knjige i eventualno pedagoški časopisi. Ja sam radio u selu (a izvanredno studirao u Zagrebu) i do knjiga sam uglavnom dolazio za vrijeme boravka u Zagrebu. Sugerirano nam je da vodimo zabilješke o pročitanim kniigama. Čak su neki profesori tražili da se to donese i na ispit što mislim da je bilo besmisleno. No meni se pokazalo korisnim da sam presavijeni A4 papir koristio kao omot na kojem sam napisao naslov knjige i sve bibliografske podatke, a na listovima je prvo bio sadržaj i onda sam osim nekih vlastitih komentara zapravo zapisivao citate koji su mi se činili važnim. Na taj način sam imao skupljen velik broj zabilješki o pročitanim knjigama koje sam još godinama koristio za pisanje vlastitih radova. U znanosti postoji pravilo da ne otkrivaš „toplu vodu“ i da prvo moraš pročitati što je o tome već napisano. Danas kad koristimo računalo i internet takav pristup je nepotreban jer možemo jednostavno otvoriti na računalu mapu za problematiku kojom se bavimo i tu upisivati svoje komentare i citate koji nam poslije mogu poslužiti pri pisanju nekog rada. Iako danas na internetu možemo pronaći puno izvora o temi kojom se bavimo ipak i dalje knjige ostaju važan izvor posebno kad koristimo povijesni pritup određenoj temi kada su knjige gotovo i jedini vjerodostojan izvor.

Kad se radi o stranoj literaturi, a moram pohvaliti svoje profesore da su tada od nas tražili obavezno korištenje i strane literature, nikako nije korisno prevoditi knjige jer je to nepotreban posao. Kad čitaš stranu knjigu onda je normalno da to ne razumiješ kao na svom jeziku, ali se razumije djelomično i kad dođeš do nekog dijela koji ti se čini značajnim onda taj odlomak ili stranicu prevedeš i eventualno zapišeš citat. Danas kada postoji i google prevoditelj to nam može pomoći

da prijevod bude točniji, ali opet treba uzeti u obzir da ovo automatsko prevođenje često pati od nerazumijevanja suštine problematike kojom se tekst bavi pa to ipak sami moramo korigirati.

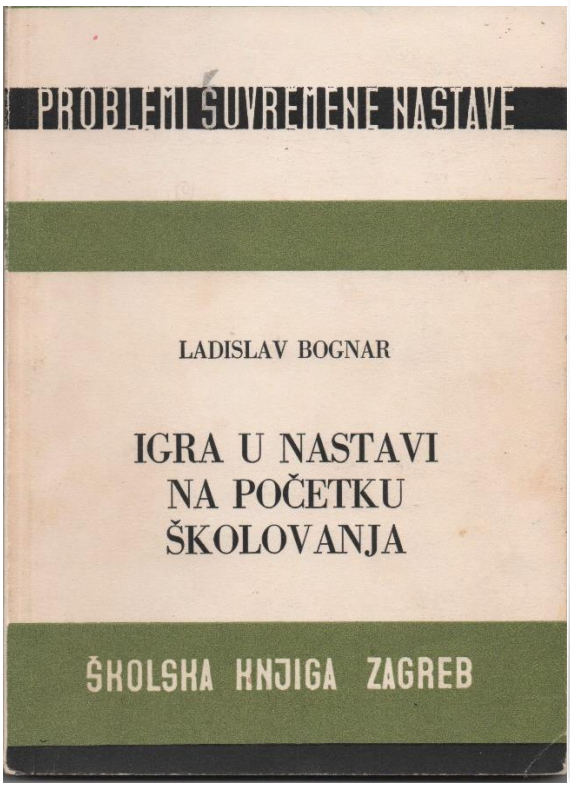
Posuđene knjige treba čuvati i ne unositi u njih nikakve zabilješke ili komentare. Drugačije je s vlastitim knjigama kada je to čak preporučivo. Može se olovkom označavati izdvojene dijelove teksta kao posebno značajne, može se na određenim mjestima saviti list kako bi se lakše pronašlo te dijelove, a mogu se na marginama pisati i osobni komentari na tekst ili umetnuti list papira za ove komentare. Zanimljivo je da je Lenjin čitajući filozofska djela pisao velik broj osobnih komentara na marginama pa je u razdoblju kulta ličnosti sve to objavljeno kao posebna knjiga „Filozofske sveske“ pa su čak i neki naši pedagozi ove zabilješke na marginama citirali kao značajne filozofske misli što je svakako bilo neozbiljno.

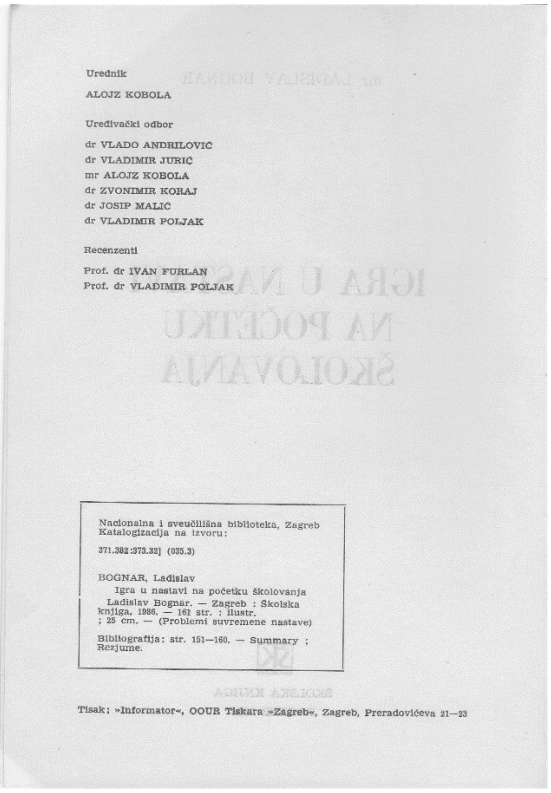
PEDAGOŠKE SVAĐE

Među našim profesorima pedagogije na Filozofskom fakutetu u Zagrebu bile su jedno vrijeme učestale međusobne svađe, sukobi, čak su neki vodili i međusobne sudske sporove. Najčešće bi jedni druge napadali na javnim skupovima ili peko pedagoške štampe. Kad sam malo dublje pokušao ući u te njihove sukobe zaključio sam da su zapravo polazili od različitih teorijskih polazišta i svaki je dokazivao da je njegov pristup jedini pravi i jedino „znanstveni pristup“. Tako je postojao i sukob profesora Poljaka i Furlana. Poljak je u stvari polazio od racionalističke teorije iako je on nama govorio kako zagovara Geštalt teorijski pristup. Na skupovima je poručivao svojim neistomišljenicima vičući: „Fali vam razum, pamet vam nedostaje u vašim pristupima!“ Furlan, koji je bio psiholog, ali se bavio i pedagoškim pitanjima, je pak pri povratku iz SAD-ea jako zagovarao biheviorizam. I kad se bolje uzme oni su bili oba u pravu jer pedagogija uvijek polazi od nekog teoriskog pristupa koji ima svoje utemeljenje u filozofiji, psihologiji, sociologiji i nekim drugim znanostima na koje se oslanja i pedagogija, ali pedagogija se ne bavi tim teorijama nego ih aplicira na fenomene odgoja i obrazovanja. Problem je ako se smatra da je jedino vlastiti teorijski pristup ispravan. Danas znamo da u društvenim znanostima nema univerzalnog teorijskog rješenja i da je svaka teorija tek djelomično točno objašnjenje nekog fenomena.

Zato sam ja zagovarao da ljudi jasno kažu od kojeg teorijskog pristupa polaze i da se prizna da postoji prularizam tih teorija i nije isto ako svoje pedagoške postavke gradite na bihevioristističkom ili psihoanalitičkom psihološkom polazištu. Zato smo kolega Matijević i ja, kad smo pisali Didaktiku, najprije detaljno objasnili svoj humanistički teorijski pristup prihvaćajući da će didaktičari koji polaze od drugih teorija doći i do drugih didaktičkih rješenja..

Kad sam u „Školskoj knjizi“ objavljivao knjigu „Igra u nastavi“ onda mi je urednik Alojz Kobola predložio da pokušamo za recenzente dobiti inače zavađene Poljaka i Furlana. Ja sam smatrao da ja to mogu dogovoriti i osobno sam razgovarao i s jednim i s drugim i kao što je vidljivo recenzenti su dr.sc. Ivan Furlan i dr.sc. Vladimir Poljak meni inače dragi ljudi i ponosan sam što smo to uspjeli.

POČETNO ČITANJE

U prvi razred dolazi dosta djece koja već znaju čitati, a ima djece koja još nisu dozrela za ovu aktivnost. Nema smisla učiti čitati djecu koja već čitaju, a kad se dijete koje još nije zrelo za čitanje tjera na čitanje dijete obično cijelog života ima problema sa čitanjem. Trebalo bi malo koristiti iskustva djece koja su sama naučila čitati pa to koristiti i u učionici.
Za učenje čitanja važno je da je učionica opremljena različitim čitalačkim materijalima i informacijama u pisanom obliku koje su djeci važne – imena učenika, rođendani, ponuđene aktivnosti, tjedni plan, obavijesti. Važan je i poseban čitalački kutić koji je opremljen slikovnicama, stripovima, dječjim časopisima, a u kasnijim razredima će tu biti i leksikoni, enciklopedije, rječnici, pravopis. Važano je da tu ima i knjiga o životinjama, cvijeću, bajkama i drugim djeci bliskim temama i za djecu koja su već dobri čitači. Dosadnu etapu učenja slova može se zamijeniti igrama slovima što je još predlagao stari John Locke. Kad pojedino dijete dozrije za čitanje ono u takvoj poticajnoj okolini samo pokazuje interes za čitanje i to će naučiti relativno brzo uz pomoć učiteljice/učitelja, ali i djece koja već čitaju. Znate li da Einstein do četvrte godine nije govorio, a čitati je naučio u 7. godini i svejedno je postao vrhunski znanstvenik. Dakle u početnom čitanju ne može se ići frontalno nego individualizirano.

Čarolija čitanja je u vlastitom otkrivanju poruke, priče, događaja koji je opisan u tekstu i zato nije dobro čitanje vježbati stalno na istom tekstu čiji sadržaj im je već poznat. Smisao čitanja nije čitanje naglas nego razumijevanje pročitanog. Matematičke zadatke riječima uvijek svaki učenik mora sam pročitati i saznati što se od njega traži. Isto tako učenicima se mogu dati pisani zadaci za njihovu grupu ili za individualnu aktivnost. Velika je važnost stripova jer uz slike i malo teksta djeca doznaju priču. Dakle važno je stvarati radost i uživanje u vlastitom čitanju što danas mnogi učitelji/učiteljice uspješno rade što je vidljivo iz priloga.

JOŠ MALO O ČITANJU

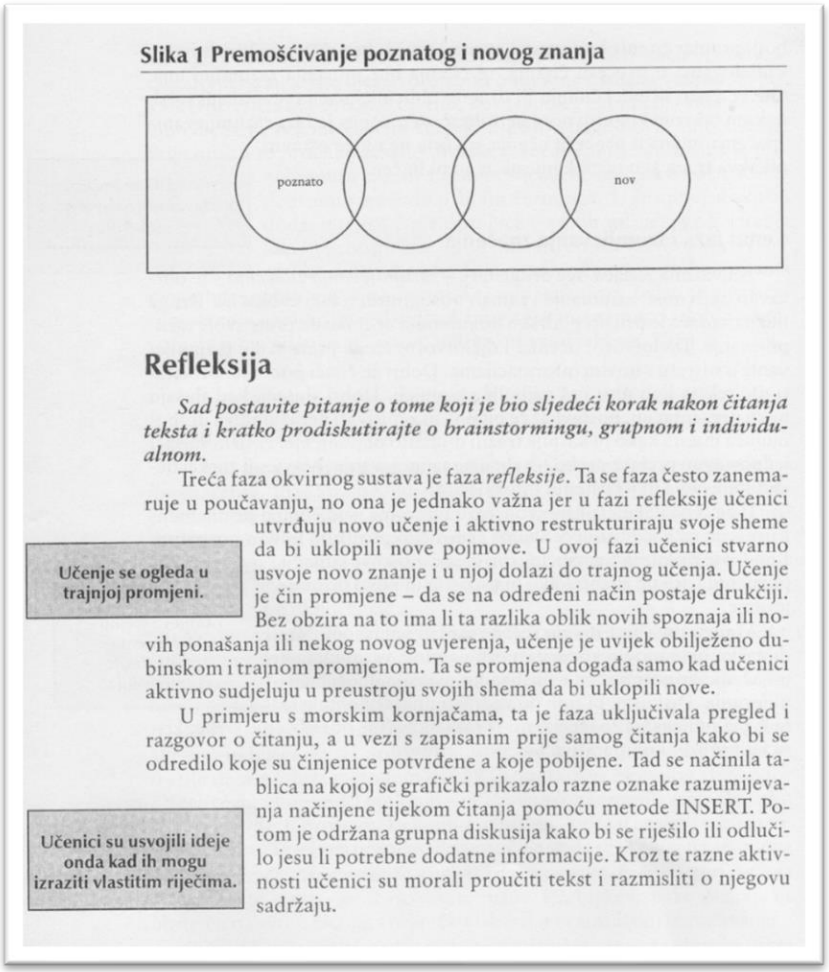
Glasno čitanje, koje se vježba višestrukim čitanjem istog teksta, vodi do izražajnog čitanja naglas, ali ne vodi do razumijevanja teksta, a suština čitanja je razumijevanje pročitanog. U razumijevanju pročitanog se koriste četiri taktike:

1. Prema naslovu teksta, podnaslovima, slici, neki istaknutim riječima mi stvaramo pretpostavku o čemu takst govori, a kasnije čitanjem provjeravamo tu našu hipotezu.
2. Pojedine riječi u tekstu čitaju se napamet jer se unaprijed zna kako trebaju glasiti pa ćemo i riječi u kojima je neko slovo krivo napisano pročitati pravilno.
3. Veliki boj riječi čitamo prema slici riječi i dobar čitač većinu riječi pa čak i dijelove rečenice čita ovako globalno po njihovom vizualnom obliku.
4. Pretvaranje slova u glasove i spajanje u riječi vršimo samo kad naiđemo na riječ koja nam nije poznata. Ovaj analitičko-sintetički pristup, koji se njeguje u našim školama, je vrlo spor i tako se zapravo ne stvaraju dobri čitači koji razumiju pročitano.

Kad smo se kao studenti profesoru Veljku Cvjetičaninu požalili što smo dobili popis od tridesetak knjiga za jedan ispit iz sociologije on je rekao otprilike sljedeće: „Svaka knjiga ima sadržaj, pa ima predgovor i pogovor, ima naslove i podnaslove, ima i neke vizualne priloge, grafikone, tabele i kad to sve pregledate već znate o čemu se u knjizi radi.“ Kad čitamo neku knjigu, kao i kod pojedinačnog teksta, uvijek je dobro imati prvo uvid u cjelinu.

Brzo čitanje znači da relativno brzo prelazimo stranice informirajući se o čemu se govori, a kad naiđemo na dijelove koji nam se čine važnim onda se to detaljno pročitamo. To je posebno korisno kad se proučava literatura na određenu temu kojom se želimo baviti pri čemu nam nisu svi dijelovi knjige ili nekog teksta bitni, ali neki jesu. Ovo brzo čitanje se odnosi na znanstvene i informativne tekstove, a ne na umjetničku književnost i poeziju koje zahtijevaju detaljno čitanje.

Brzom čitanju doprinosi i način oblikovanja teksta koji pored naslova, podnaslova, ilustracija ima dijelove teksta istaknute drugačijim tipom slova i pored svakog važnijeg odlomka ukvireno istaknut njegov sažetak. U prilogu je tako uređen tekst iz materijala vezanog uz projekt „Čitanje i pisanje za kritičko mišljenje“ koji je krajem devedesetih u nas realizirala Vesna Puhovski i koji su prošli mnogi nastavnici naših osnovnih i srednjih škola. Američkim autorima Steele,J.L., Meredith,K.S., Temple,C. kao i našoj organizatorici na tome iskrene čestitke.

Slika 1 Premošćivanje poznatog i novog znanja

Refleksija

Sad postavite pitanje o tome koji je bio sljedeći korak nakon čitanja teksta i kratko prodiskutirajte o brainstormingu, grupnom i individualnom.

Treća faza okvirnog sustava je faza *refleksije*. Ta se faza često zanemaruje u poučavanju, no ona je jednako važna jer u fazi refleksije učenici utvrđuju novo učenje i aktivno restrukturiraju svoje sheme da bi uklopili nove pojmove. U ovoj fazi učenici stvarno usvoje novo znanje i u njoj dolazi do trajnog učenja. Učenje je čin promjene – da se na određeni način postaje drukčiji. Bez obzira na to ima li ta razlika oblik novih spoznaja ili novih ponašanja ili nekog novog uvjerenja, učenje je uvijek obilježeno dubinskom i trajnom promjenom. Ta se promjena događa samo kad učenici aktivno sudjeluju u preustroju svojih shema da bi uklopili nove.

Učenje se ogleda u trajnjoj promjeni.

U primjeru s morskim kornjačama, ta je faza uključivala pregled i razgovor o čitanju, a u vezi s zapisanim prije samog čitanja kako bi se odredilo koje su činjenice potvrđene a koje pobijene. Tad se načinila tablica na kojoj se grafički prikazalo razne oznake razumijevanja načinjene tijekom čitanja pomoću metode INSERT. Potom je održana grupna diskusija kako bi se riješilo ili odlučilo jesu li potrebne dodatne informacije. Kroz te razne aktivnosti učenici su morali proučiti tekst i razmisliti o njegovu sadržaju.

Učenici su usvojili ideje onda kad ih mogu izraziti vlastitim riječima.

Ja sam o ovoj problematici pisao osamdesetih godina prošlog stoljeća, a taj metodički pristup smo koristili u tzv. „Osječkom modelu“:

Bognar,L. (1986.) Prevladavanjem suprotnosti između školskog i prirodnog učenja otvaraju se nove mogućnosti za početno čitanje i pisanje, Suvremena metodika nastave hrvatskog ili srpskog jezika, Školska knjiga, Zagreb, str. 82-85.

ČITANJE U PETOM

Ima djece koja kasnije dozrijevaju za čitanje, a naša škola je po tradiciji frontalna i kad se nešto prođe ide se dalje iako neki taj tempo ne mogu pratiti. Nedavno sam na internetu našao tekst nastavnice Antonije Horvatek, koja upravo o tome govori, koji evo citiram:

„ Vjerojatno se pitate što materijali za čitanje i pisanje rade na stranicama jedne nastavnice matematike. Odgovor je jednostavan. Događa se da u 5. razred dođu učenici koji u nižim razredima nisu uspjeli savladati osnove čitanja i pisanja. Iako ti učenici u nižim razredima nisu imali sposobnosti za naučiti čitati i pisati, može se dogoditi da koju godine kasnije sazriju za to, međutim pitanje je hoće li tada uz njih biti netko tko bi im u svladavanju toga pomagao.
Jednostavno, kad sam šk.g. 2010./11. dobila takvog učenika, nisam imala mira ne pokušati mu pomoći u tome. Jer, ogromni je hendikep u današnje vrijeme ne znati čitati i pisati! Stoga, iako

nisam stručnjak za to područje, pokušala sam napraviti materijale koji su jednostavni za korištenje i koje takvi učenici (možda) mogu rješavati na satu (pa i satu matematike!) - samostalno ili uz eventualnu povremenu pomoć nastavnice.“ http://www.antonija-horvatek.from.hr/citanje-i-pisanje.htm

Zadivljujuće koliko je materijala izradila ova nastavnica matematike mudro predviđajući sve poteškoće na koje takvi učenici nailaze u čitanju i pisanju te kako je to kreativno riješila. I da bude bolje ona je to sve stavila na internet pa se time mogu poslužiti i drugi nastavnici razredne ili predmetne nastave koji nailaze na takav problem. Naravno da se materijali mogu prilagoditi svakom učeniku i odabrati one koji su prilagođeni poteškoći na koju nailazimo kod učenika. Iskrene čestitke ovoj kolegici koja se očito ne bavi samo matematikom nego i ljudima. Kako je divno što imamo takve nastavnice u našim školama.

PISANJE

Freinet je klasično školsko pisanje uspoređivao s biciklom za vježbanje „montiranom na postolju čiji se točkovi okreću u prazno ne dovodeći do kretanja što bi bila normalna posljedica okretanja pedala“. Smisao pisanja je komuhniciranje ljudi na daljinu i pomoć u zapamćivanju pa bi tako trebalo biti i u školi.

Frainet je imao razrednu „Knjigu života i rada“ u koju su učenici pisali i unosili priloge o svemu što se radilo u školi. Isto tako svaki učenik/učenica, prema modelu „Korak po korak“, može imati svoju mapu sa slikom na naslovnoj strani u koju prema vlastitom izboru ulaže svoje najuspješnije pismene i likovne radove, fotografije praktičnih

aktivnosti, pisma koje je dobilo dopisivanjem i sve drugo što želi. Mapu mogu čitati i drugi učenici, ali prvenstveno je namijenjena razgovoru s roditeljima (koji se vodi u troje) kada će roditelji upravo preko ove mape dobiti uvid u rad vlastitog djeteta. Na kraju godine mapa će ostati kao uspomena na taj razred.

Danas mnogi razredi organiziraju uzbudljivo dopisivanje s učenicima neke druge škole, ali tako da svi učenici pišu po jedno pismo, a tako će dobiti i odgovore od djece koja su pročitala njihovo pismo. Važno je i danas djecu poticati da i kod kuće pišu pisma djedu ili baki kojima se sad ne može zbog korone, ali neka u pošti obavezno traže da stave i marku. Marke su mala likovna djela pa neka mali djelić ove ljepote bude i na omotnici. Mislim da je posebno aktualno da djecu poučimo i u načinu pisanja e-mailova i SMS poruka s posebnim naglaskom na izbjegavanja govora mržnje i uvredljivih poruka. Iako razredne novine danas više nisu neka novost još uvijek su izvrsna prilika da se svi učenici uključe vlastitim pisanim i likovnim radovima, a danas pojedini razredi imaju i svoju web stranicu i tako koriste ovaj suvremeni medij kao priliku da sudjeluju svi učenici svojim prilozima. Dakle u početnom čitanju i pisanju pored individualiziranog pristupa treba nastojati da bude manje mehaničkog, a više prirodnog učenja. Ovaj individualizirani pristup izvrsno su primijenili u školi Radovanci.

ČESTITKA

Neki dan gledam emisiju likovna kultura za drugi razred na „Školi na trećem“ i učiteljica lijepo djeci demonstrira kako mogu izraditi sliku koristeći tehniku otiska (monotipije). Koristi tempere i vodne boje i pokazuje kako je dobila sliku koja je nastala otiskom na papiru nakon boja koje je nanijela na podlozi. Predlaže djeci da i oni to izrade, ali (sad ovo je važno) da od te svoje slike izrade čestitku i da je pošalju nekome do koga ovih dana ne mogu doći npr. djedu ili baki. A drugi razred već zna pisati pa neka iskoriste svoje znanje iz pisanja pisanih slova. Naime u pedagogiji razlikujemo mehaničko i prirodno učenje. Sama izrada monotipije koja nema nikakvu svrhu je tipično mehaničko učenje. Naravno i ono je potrebno radi vježbanja neke tehnike i sl. To što će ta slika imati funkciju čestitke koja će biti nekome upućena i biti će dio stvarnog života vezanog uz blagdane i naše odnose s bliskim osobama to ovom činu izrade monotipije daje posebno značenje i to je prirodno učenje – dakle učenje koje je dio stvarnog života.

Neki dan prije je ista učiteljica dala djeci, koja sad već većinom znaju pisati, upute za vođenje vlastitog „Spomenara“. IZVRSNO! Sve što se napiše nekome u spomenar to će svakako biti pažljivo pročitano, a čitat će to i drugi koji u ruke uzmu spomenar, a ostat će i kao uspomena na školske dane. A sve je to prirodna funkcija pisanja – komunikacija s ljudima (uglavnom na daljinu) i pomoć u zapamćivanju. Za razliku od pismenih sastava koje nitko ne čita i nikome nisu upućeni. Važno je da u školi iznalazimo što više mogućnosti za prirodno učenje

jer ono se odvija s radosću i oduševljenjem dok je za mehaničko učenje potrebna neka vrsta prisile. I na kraju iskrena ČESTITKA ovoj kreativnoj učiteljici.

O PISANJU ČESTITKI

Puno pišemo čestitke ovih dana pa mi dozvolite da malo iznesem svoja iskustva i razmišljanja. To je svakako jedan od načina komuniciranja među ljudima. Tradicionalno ih šaljemo poštom, ali danas sve više e-mailom, SMS-om, pa i facebookom i drugim društvenim mrežama. Obično čestitka ima svoj tekstualni i likovni dio.

Kad pišemo čestitke često koristimo fraze kao što su „Sretni praznici“, „Želim ti svako dobro“ i sl. Primijetio sam kad pišem čestitke mojim unucima za rođendan (a to redovno činim) ponekad i sam napišem frazu „Sretan ti rođendan i puno zdravlja i sreće...“ Ali ponekad se potrudim pa napišem nešto osobno o nečemu što me obradovalo, o nekom njenom ili njegovom postignuću koje mi se svidjelo, o nekom postupku koji mi se čini važnim, a i poželim nešto konkretno što mislim da bi mogla/mogao učiniti, onda sam primijetio da to pažljivo pročitaju i uvijek imaju potrebu da mi kažu kako im se svidjelo to što sam napisao i na neki način se zahvale. Dakle za razliku od onih uobičajenih fraza možemo reći da je ova poruka stvarno stigla do njih. Ja i inače mislim da ako se odlučimo napisati čestitku neka to bude nešto naše osobno u odnosu na tu osobu, iskreno i bez uobičajenih fraza iza kojih ne postoji ništa.

Kad je riječ o likovnom dijelu čestitke mislim da se treba čuvati kičeraja koji ovih dana blistaju i krešte na facebooku i društvenim mrežama, raznih imojeva, gifova i naljepnica. Mislim da i tu treba učiniti jedan osobni pristup. Ja još i danas čuvam neke poklone koje su mi moji unuci izradili svojom rukom jer ne volim kupljene poklone. Tako je i sa slikama. Možda možemo priložiti neki svoj likovni rad (osim slike, fotografije, to može biti i neki tabletić, isprešani cvjetić iz vašeg vrta, neka fotografija zajedničkog susreta ili tacne kolača koje ste upravo ispekli, možda može biti neki vaš linorez, monotipija ili možda snimak nekog trodimenzionalnog vašeg uratka, vi ćete to najbolje znati). Važno je da i to bude nešto osobno vaše. Naravno može to biti i kupljena čestitka kojom šaljete neku poruku. Ja recimo rado koristim čestitke koje su izradili ljudi koji slikaju ustima ili nogama koje govore o veličini ljudskog genija osoba koji svoju potrebu za ljepotom realiziraju unatoč ograničenjima koja im je postavila priroda. Mislim da sve ovo jednako vrijedi i za čestitke koje šaljemo poštom, kao i za one e-mailom, SMS-

om, facebookom ili twitterom i sl. Naš osječki Filozofski fakultet je objavio originalnu video čestitku s iskrenim porukama, baš onako lijepo i drukčije, a slično i Fakultet odgojnih i obrzovnih znanosti.

U prilogu je čestitka koju mi je poslala moja kolegica i suradnica Vida iz Slovenije koja je izvezena koncem na tankom kartonu smeđe boje.

NADARENI I HENDIKEPIRANI

Ja se inače ne slažem da se djeca dijele na nadarene, normalne i hendikepirane. Zapravo postoje samo različita djeca i svatko od njih može imati i neki problem ili poteškoću, a može za nešto imati više ili manje sklonosti. Da li je vrhunski teorijski fizičar Stephen Hawking bio nadarena ili hendikepirana osoba? Postoje djeca koja imaju nekih teškoća, ali su mali matematički fenomeni. Osim toga škola se do sada nije pokazala kao uspješna u otkrivanju budućih talenata. Isaac Newton je u školi imao vrlo slabe ocjene, a učitelj je za Thomasa Edisona rekao, da je toliko glup da ništa ne može naučiti. Carusou je učitelj glazbe rekao: "Ti ne možeš pjevati jer nemaš glasa." Louis Pasteur je procijenjen kao osrednji iz kemije dok je polazio Kraljevski koleđ. Svi dosadašnji pokušaji u nas s otkrivanjem i posebnim tretmanom „nadarenih" završili su tako da su njihovi odabranici postali na kraju prosječni službenici.

Naime dobre učiteljice i učitelji vide kad netko ima za nešto posebno smisla i to potiču i pomažu djetetu da zadovolji te posebne interese kao što istom tom ili nekom drugom djetetu pomažu i kad u svom razvoju nailazi na neke teškoće. Uz puno ljubavi, brige i pažnje tako se omogućava svakom djetetu da razvije optimalno svoje mogućnosti. Ja ne kažem da ponekad za neku djecu neće biti potrebna specijalna škola s posebnim stručnjacima i opremom, ali kad kod je moguće dobro je da sva djeca idu zajedno. Kod moje suradnice Radmile Lusavec razrednu nastavu je završio slijepi učenik koji je imao stručnu pomoć specijalnog pedagoga oko Brajevog pisma, a ostalo je sve sudjelovao s ostalom djecom koja su mu pomagala. I kasnije u životu on će živjeti s videćim ljudima.

Wikipedija navodi 70 poznatih znanstvenika i umjetnika koji su imali problem disleksije (problemi s čitanjem). U prilogu vidimo neke poznate osobe koje su imale ozbiljnih problema s čitanjem pa su svejedno dale svoj veliki prilog u znanosti ili umjetnosti.

KULTURA RUKE

Jedan naš dječak čiji su roditelji otišli u Švicarsku (pa i on s njima) posjetio je svoj bivši razred i učiteljicu ovdje u Osijeku. Svi su ga lijepo dočekali i obradovali se susretu, a učiteljica ga je (kako to već ide) pitala gdje mu je bolje u školi. On je odgovorio u Švicarskoj jer tamo stalno nešto radimo. Jedna učiteljica iz Švicarske mi je pričala da se, kad je riječ o razrednoj nastavi, koriste različiti materijali kao kutije, kolutovi od toalet papira, slamčice, čačkalice, te razni plodovi i slično.

Kad sam u Nizozemskoj posjetio jedan šesti razred u Waldorfskoj školi nakon razgovora s učenicima oni su poželjeli da mi nešto odsviraju na instrumentima koje su sami izradili. Bile su to flaute napravljene od bambusa. Ja sam očekivao neku kakofoniju, ali iznenadilo me kako su instrumenti imali točan ton i kanon koji su mi odsvirali sasvim je lijepo zvučao. Inače na ulazu u zbornicu u toj školi na vrata je pričvršćena jedna drvena ptica koju su izadili učenici i pri ulazu treba kljunom te ptice pokucati na vrata.

Pri posjetu jednoj državnoj osnovnoj školi u Švedskoj još nije bilo nastave, ali su me nastavnici lijepo primili, a jedan od njih odveo me u svoju učionicu i pokazao album u kojem se nalaze slike maketa i raznih upotrebnih predmeta koje su izradili njegovi učenici. Rekao mi je da ono što učenici izrade oni odnose svojim kućama, a u školi ostaje fotografija na kojoj se vidi učenik/učenica kako ponosno stoji sa svojim uratkom.

Iako je još Pestalozzi govorio da nastava mora biti jedinstvo glave, srca i ruke mi smo u našim školama prilično zapostavili razvoj kulture ruke. Neki u šali kažu da se mi ponašamo kao da će svi biti znanstvenici ili umjetnici, a neće.

UČITELJ/ICA

Postoje različiti učitelji i učiteljice. To je dobro jer nikako ne bi valjalo da smo svi jednaki. Ovdje bih izdvojio tri tipa učitelja – (1) dominantni teatralni učitelj/ica, (2) „nevidljivi“ organizator/ica nastave i (3) demokratski inicijator/ica. Danas ću nešto reći o teatralnom učitelju/učiteljici.

Dok sam radio kao pedagog Zavoda za školstvo prilikom uvida u jednu srednju školu prisustvovao sam satu razrednika. Moja uloga je bila da vidim kako je nastava strukturirana, koji oblici i koje metode se koriste, kako se aktiviraju učenici, kakav je odnos frontalne predavačke nastave i grupnih i individualnih aktivnosti učenika. Bio je to jedan profesor u ozbiljnijim godinama i on je

cijeli sat govorio o problemima odrastanja u mladenačkoj dobi. Imao je lijep i ugodan glas, sve što je govorio doimalo se iskrenim i prijateljskim, a učenici su ga slušali što se kaže „širom otvorenih očiju“ i sat je brzo prošao. Ako bismo sad sat analizirali po njegovim didaktičkim pokazateljima bio bi to vrlo siromašan sat, a zapravo je sve bilo lijepo i očito je na učenike ostavilo dubok dojam. Kasnije sam saznao da je on i glumac u gradskom amaterskom kazalištu i zapravo je osoba koja svojom pojavom i načinom govora ne ostavlja slušatelje ravnodušnim.

Bila je jedna nastavnica povijesti koja bi dolazila na nastavu jednom glumeći Cezara i pričala o „svom“ burnom životu, kako je prešao Rubikon i kad je rekao Alea iacta est! („Kocka je bačena!”),

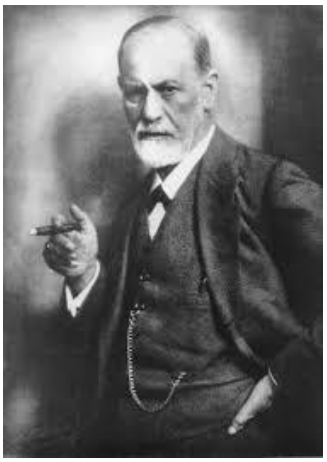

zašto je krenuo na Rim i kad je poslao čuvenu poruku Veni, vidi, vici („Dođoh, vidjeh, pobijedih”). Govorila je kako je stvorio kalendar koji se po njegovu imenu naziva „julijanski kalendar” (koji i danas koriste u pravoslavnim crkvama). Bilo je govora i o njegovoj ljubavi s egipatskom kraljicom iznimne ljepote Kleopatrom. Pričala je i kako je izdan i ubijen i zašto je rekao „Zar i ti sine Brute.“ Drugi put bi došla kao Napelon (kad je bila ta tema) i opet na isti način govorila o burnom životu koji je prošao i kako je završio. Naravno, takav pristup je vrlo zaniljiv učenicima, ali to mogu izvesti samo oni učitelji/ce koji imaju smisla za takve nastupe, ako pak nemaju onda mogu ispasti smiješni, a to svakako ne bi bilo poželjno.

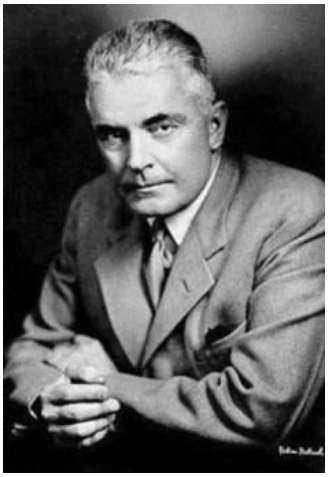
MOJA ISKUSTVA

To da na nastavi odglumimo osobu o kojoj se uči danas je jedan od vrlo vrijednih postupaka. Ja sam više puta davao studentima da, kad prouče ono što su zagovarale određene povijesne osobe, u ovom slučaju pedagozi, u ulozi te osobe održe kraći govor ili da nekoliko studenata imaju zadatak upoznati se s učenjem nekih od pedagoga i zatim da oni međusobno raspravljaju o nekim pedagoškim pitanjima. Sjećam se kako je jedna od studentica predškolkog odgoja odglumila Sokrata tako da je uzela s klavira veliku tkaninu kojom je bio pokriven i sačinila si togu i održala vrlo zanimljiv monolog, a ona je inače bila nadarena za glumu i koliko se sjećam i time se bavila. U Vinkovcima je grupa studenata raspravljala u ulogama Lockea, Rouseaua, Pestalozzija i Nilla o pedagoškim problemima, a posebno je bio uspješan student koji je predstavljao Nilla i njegov Sumerhil.

Ja sam u više navrata kad bih studentima govorio o psihoanalizi odglumio Freuda. Tada bih obukao odijelo kao ono koje je uvijek imao Freud, glumio bih da u ruci držim cigaru (koju je Freud obavezno imao) i obično bih počeo svoj govor na njemačkom, a onda bih nastavio govoriti na hrvatskom kako bi svi studenti mogli razuumjeti: „Meine Damen und Herren, Ich bin sehr zufrieden dass ich habe Möglichkeit zu erklären etwas über meine Theorie Psioanalise genant. To je vrlo značajna teorija koja je pomogla mnogim nesretnim ljudima...“ Dok bih govorio pokazivao bih kako mi smeta taj dim od cigarette govoreći kako će mi te cigarete doći glave (umro je od raka

nepca). Uvijek sam propagirao nepušenje. Poslije toga bi skinuo kaput i zasukao rukave, sjeo na rub stola i u ulozi Watsona počeo pričati na engleskom kako je Freudovo učenje bilo spekulacija o nečemu što ne vidimo i ne znamo, a da bismo se bavili znanošću možemo jedino proučavati stimulanse i reakciju, a što se događa u tzv. „crnoj kutiji“ nema smisla nagađati. Ipak meni je više ležala uloga Freuda pa sam njega češće glumio.

UČITELJ ORGANIZATOR

Sjećam se kako je, nekako u vrijeme kad sam počeo raditi u osnovnoj školi, pričala tadašnja savjetnica za razrednu nastavu kako je ušla u jednu učionicu i vidjela da svi učenici marljivo rade, ali nigdje nije mogla vidjeti učitelja. Pitala je djecu: „Gdje vam je učitelj?“ Potom se u zadnjem dijelu učionice javi mladi učitelj, koji je bio i malen rastom, a njoj izleti: „Ti si učitelj!“ Pričala je kako joj je poslije bilo neugodno pa mu se ispričala. Naime postoje takvi učitelji/učiteljice koji su izvrsni organizatori nastave i kod njih sve funkcionira, a oni su tu negdje i ničim se posebno ne ističu. Nastava im je obično vrlo uspješna jer se bazira na aktivnosti učenika.

Bio je jedan učitelj, pričali su mi o njemu, koji je bio prijatelj svojih učenika i sve što su radili zajednički bi dogovarali. On bi znao doći u učionicu i pitao bi djecu:

-Pa dobro ljudi jeste li vi vidjeli ovaj film što sad igra u kinu?
- Koji?
- Pa onaj o Hlapiću i Giti i kako li se već zove.
- Nismo!
- Ma čitali smo knjigu i o tome sve znamo.
- E al' nije knjiga isto što i film. To je novo umjetničko djelo.
- Voljela bih vidjeti kako izgleda Gita. Ona mi se najviše svidjela u knjizi.
- A mene zanima kako izgleda ona kuća s plavom zvijezdom. Da li je onakva kakvu sam je zamislio?
- Ma imam ja taj film na videu pa mogu donijeti da pogledamo.
-Ma to je onaj crtani gdje je Hlapić prikazan kao miš. Ovo je film s pravim glumcima.

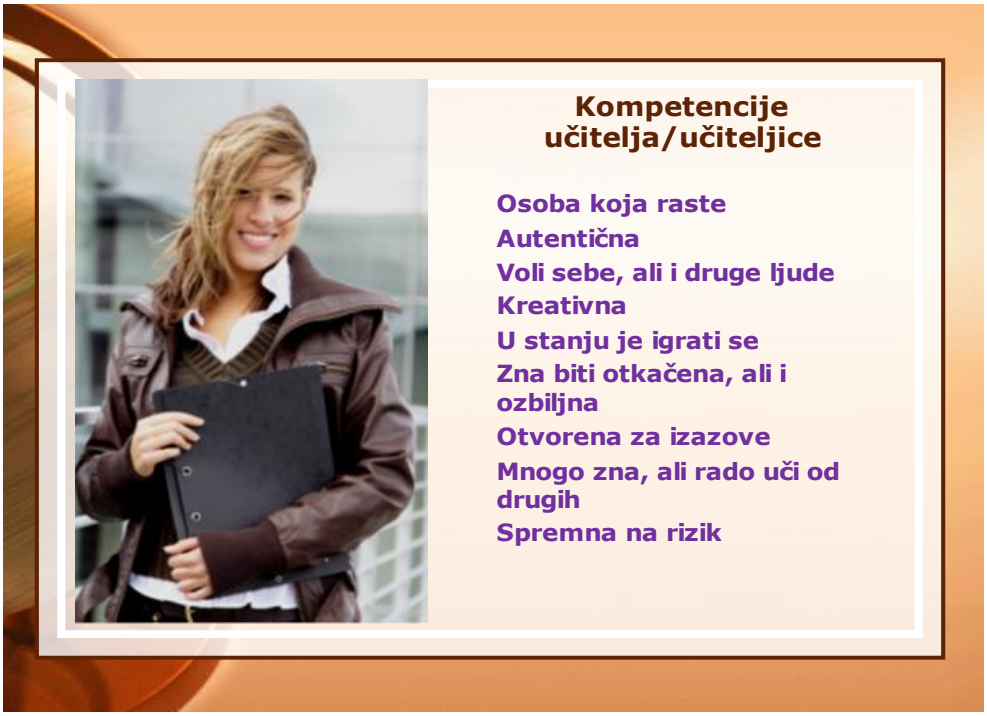

Nakon male prepirke se glasalo i većina je za to da se ode pogledati film u kinu, a jedna grupa će kod Željka, koji ima, video, poslije pogledati onaj crtani i usporediti crtani i igrani film. Dogovorili su tko će nabaviti ulaznice i dan kad se ide u kino. Učitelj je zaključio, da će imati tu poslije mnogo toga raspraviti o oba filma i likovima u knjizi i na filmu.

UČITELJ/ICA TREBA BITI SVOJ/A

Idealno bi možda bilo da učitelj ili učiteljica može podjednako dobro odraditi sve ove opisane situacije, ali mislim da je najvažnije da svatko sam pronađe svoje jake strane i da ih koristi. To bi značilo ako znaš lijepo pričati priče - pričaj, ako ne znaš - nemoj pričati. Ako si dobar/dobra u pričanju viceva - pričaj, ako pak nisi - nemoj. Ako lijepo pjevaš ili sviraš koristi taj svoj talent i u nastavi, a ništa se neće dogoditi ako u tome baš nisi najbolji/najbolja. Važno je biti prirodan i imati iskren odnos prema svojim učenicima u kojima treba uvijek tražiti ono dobro i prepoznavati i među njima tko za što ima posebne sposobnosti pa to hvaliti i poticati.

Ja osobno mislim da je učiteljsko (nastavničko, profesorsko) zvanje jedno od najslobodnijih u kojem je čovjek u poziciji da se realizira kao kreativna osoba. Ima tu naravno nekih kontrola i ometanja, ali jedina kontrola su nam naši učenici ili studenti i njihovi roditelji i ako s njima imamo odnose suradnje i ako osjete da smo mi osoba koja im pomaže da rastu i ostvaruju svoje potencijale onda je u pravilu lijepo biti njihov učitelj ili učiteljica.

A čemu bi trebalo težiti? Ako poslušamo Carla Rogersa on kaže, da društva - u kojima se veliča država, tradicija, racionalnost, držanje ljudi pod kontrolom, teži održvanju statusa quo i smatra da je naša istina jedina istina - nemaju budućnosti. Nasuprot tome društva - gdje se njeguje otvorenost, autentičnost, kritičnost prema sadašnjoj znanosti i tehnologiji, briga za druge i pozitivan odnos prema prirodi, gdje se suprotstavlja autoritarnosti i birokratiziranim institucijama, gdje novac i materijalni status nije osnovni cilj - imaju budućnost.

Kažu, da je budućnost naših društava u rukama naših učitelja/učiteljica i zato je važno da su oni osobe okrenute budućnosti. Možda bi trebalo težiti sljedećim kompetencijama:

Norveški pedagog Inge Eidsväg formulirao je Deset zapovijedi za dobrog učitelja/učiteljicu:

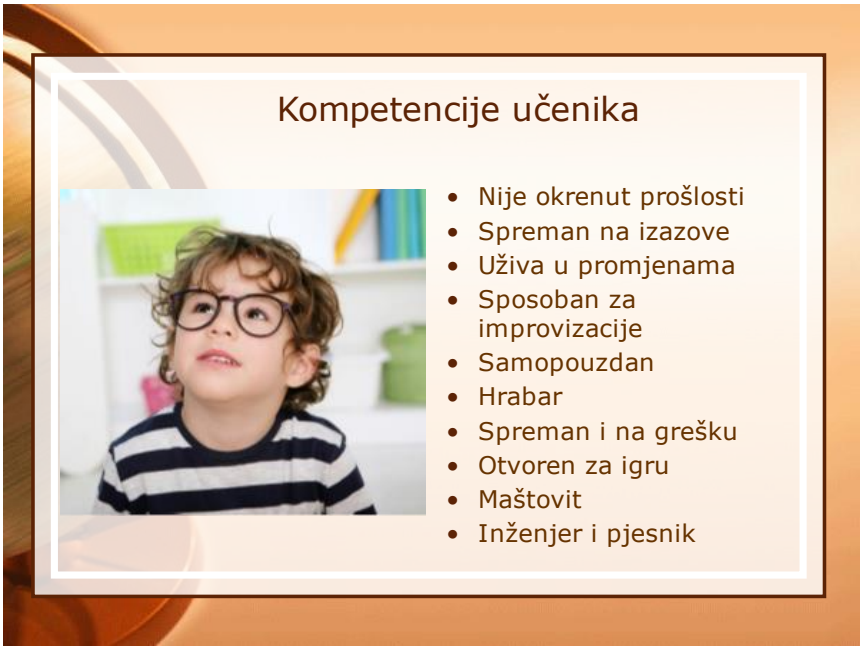
DESET ZAPIVIJEDI ZA DOBROG UČITELJA/UČITELJICU

- Voli svoj predmet.
- Pričaj priče.
- Budi blizak s ljudima.
- Trebaš vidjeti svoje učenike.
- Voli svoje učenike.
- Izrazi svoja očekivanja.
- Donosi uvijek nešto novo.
- Doprinosi zadovoljstvu svojih kolega.
- Afirmiraj ulogu svoje škole.
- Imaj hrabrosti biti dobar nastavnik.

UČENIK/UČENICA

Postoji jedna anegdota o učitelju koji je svojim učenicima rekao da svatko ima nešto u čemu je najbolji. I tako su otkrili tko je najbolji u čitanju, tko u matematici, tko je najbrži, a tko najbolje vozi bicikl, ali za jednog dječaka nikako nisu mogli pronaći u čemu je najbolji. Učitelj je tvrdio da sigurno i to postoji samo još nisu otkrili. Jednom su se dječaci igrali pod odmorom tako da su se natjecali tko može u ovećoj posudi s vodom najduže držati glavu pod vodom i on je bio taj. Svi su uzbuđeno došli to reći učitelju, a on je samo rekao: „Eto vidite, znali smo da je i on u nečemunajbolji, a sad smo i to otkrili.“

Ovaj učitelj je dobro znao da je za svako dijete važno razvoj samopouzdanja i osjećaja vlastite vrijednosti, a nikako nije dobro negativno definiranje bilo kojeg učenika. Da bi se to postiglo trebalo bi nastavu individualizirati. Mi smo u „Osječkom modelu“ razvili i primjenjivali individualno planiranu nastavu. Detaljnije o tome može se pročitati u knjizi „Model osnovne škole“ ModelOsnovneŠkole.pdf (ladislav-bognar.net) koja se nalazi na mojoj web-stranici.

Svakom učeniku treba omogućiti da se razvije u osebujnu ljudsku jedinku, a da bi ih osposobili da se mogu nositi s izazovima društva budućnosti evo nekih kompetencija kojima bi trebalo težiti:

ŠKOLA

Evo danas đaci idu ponovno u školu. I kažu da su raduju prvenstveno jer će se naći sa svojim vršnjacima, a i škola je posljednjih godina humanizirana pa više nije nešto što djeca ne vole. A sjećam se da su moji roditelji, kao i bake i djedovi išli u školu samo četiri godine, a u vrijeme mog djetinjstva obavezna škola je produžena na osam godina. U početku je postojala i jedna kategorija koja se evidentirala. To su bili „nepolaznici“ i od njih su se regrutirali nepismeni kojih je u svim popisima stanovništva bio znatan broj. Imali smo jedno vrijeme veliki broj izostanaka što je bio pokazatelj da djeca baš ne vole školu. Sad kad je pandemija pozatvarala škole diljem svijeta svi su osjetili da im nedostaje nešto što je svima danas važno i bez čega se ne može.

Veljača je đake svečano dočekala u bjelini kao da se i ona raduje što se eto djelić života vraća u normalu. Sad nam jedino preostaje da se nadamo da ta promjena neće ponovno povećati broj zaraženih i ponovno urušiti ovo postupno stišavanje epidemije kojem se svi potiho radujemo. S tom željom prilažem ovaj svoj akvarel kao pozdrav ponovnom dolasku djece u škole.

IGRA U NASTAVI

Kad sam se počeo baviti fenomenom igre u nastavi bila je to tada u nas prilično heretička ideja. Jedan profesor na Pedagoškom fakultetu u Osijeku je studentima tada govorio: „Tu sad neki zagovaraju nekako igranje u nastavi, a nastava nije nikakvo igranje nego težak i naporan rad.“

„Najbolje da ćemo se sad još i igrati u školi“, govorili su mnogi, „a kad ćemo onda realizirti program.“ Ja sam znao da nisu u pravu, ali trebalo je mnogo truda u praksi, ali i znanstvenog dokazivanja da igra i nastava nisu ni u kakvoj suprotnosti. Pedagoški mislilac John Locke je još u 17. stoljeću napisao:

„Gledao sam kako djevojčice zajedno provedu čitave sate i ulažu silan trud da se uvježbaju u igri piljaka, kako one to zovu. Dok sam ih promatrao mislio sam u sebi da bi trebalo pronaći načina da se to upotrijebi za nešto mnogo korisnije, pa mi se čini da se to nije još uradilo samo greškom i nebrigom nas starijih.“

Zanimljivo je da su ideju igre u nastavi odmah prihvatile mnoge učiteljice/učitelji u praksi jer su vidjeli da to unosi jednu novu kvalitetu u učionicu. Počeli smo tako da sam ja opisao određeni broj igara koje se mogu koristiti u nastavi i zamolio ih da igre koje oni smisle i pokažu se uspješnim u radu s djecom opišu i daju mi kako bismo to onda svima podijelili i tako je nastala prva knjižica od stotinjak igara. Da bih smanjio otpor ovoj promjeni koristio sam činjenicu da su se tih godina upisivala u prvi razred djeca sa šest godina koja su do tada još bila u vrtiću pa je bilo normalno da s tom mlađom djecom treba tražiti djeci primjerenije postupke iako sam ja znao da se igra može koristiti u svim razredima kao i u srednjim školama i na fakultetima. Samo je za to još trebalo malo vremena. Igru danas shvaćamo kao jednu od metoda u nastavi.

IGRE ULOGA

Iako različiti autori imaju različite podjele igara meni je najprihvatljivija podjela na igre uloga, igre s pravilima i konstruktorske igre. No kad se radi o didaktičkim igrama, odnosno igrama koje koristimo u nastavi, tada one osim elemenata igre moraju u sebi sadržavati i odgojno-obrazovne zadatke. Tu sad postoji jedan problem jer što je igra više didaktička to je manje igra i obratno. Ponekad nam se može dogoditi da mi neku aktivnost nazovemo igrom, a djeca kažu da to njima nije nikakva igra. Isto tako neka uzbudljiva igrovna aktinost ne mora dovoditi ni do kakvog učenja.

Neki autori koji se bave teorijom igre smatraju da su upravo igre uloga prave igre. U tim igrama djeca često proigravaju razne situacije u kojima će se naći pa se

igraju obitelji, škole, trgovine, liječnika ili zubara. Ovdje donosim snimak nastave gdje je učiteljica s djecom drugog razreda organizirala igru tržnice. Djeca su prodavala i kupovala razno voće, a poslije je učiteljica to iskustvo koristila za učenje o komutativnosti i asocijativnosti zbrajanja. Sve voće koje su „kupovali“ na tržnici je završilo u voćnoj salati kojom su se na kraju počastili.

https://www.facebook.com/100011043646170/videos/1315192085525567/

IGRE S PRAVILIMA

Igre koje koristimo u nastavi, dakle didaktičke igre, najčešće su igre s pravilima jer je u njih najlakše ugraditi odgojni ili obrazovni zadatak. One vrlo često koriste posebnu ploču za igru, različite figurice, a dinamika igre su određuje ili kockom, vrtuljkom ili karticama. Naravno uz igru idu i pisana pravila. Dobro je da u učionici postoji kutić za igre gdje se mogu izložiti određene igre kako bi ih djeca koristila i za vrijeme odmora, a igre se mogu mijenjati tako da je to djeci uvijek zanimljivo. Djeca mogu i mijenjati pavila igre, a to treba onda i zapisati pa je to i pismena vježba, kao i vježba čitanja da bi se mogla igrati igra prema tim pravlima.

Na slici je moja igra „Seoba ptica“ u kojoj se proces igre određuje vrtuljkom, a tu su i kartice sa slikama i tekstovima o pticama selicama. Igru je jedan slovenski izdavač izradio za prodaju pa je i meni kao autoru poklonio jedan primjerak.

IGRE U ODGOJU

U prilogu donosim velik broj igara koje su naši studenti/ce razredne nastave radili na kolegiju „Metodika odgoja“. Oni su u grupama smišljali igre nakon što su na nastavi upoznali mnoge slične igre, a zatim su izradili sve što je potrebno za igru i igru odigrali s grupom djece za koju je igra namijenjena. Nakon što su djeca odigrala nekoliko puta igru s njima je obavljen intervju o tome kako im se sviđa igra i što bi eventualno promijenili. To bi inače trebalo biti pravilo kad se kreiraju igre za određenu dob djece. Nakon toga izrađena je konačna verzija igre. Sve igre su opisane i ima ih preko šezdeset. Nadam se da će ih učiteljice i učitelji koji su zainteresirani moći koristiti u ovom obliku, a mogu dodati i svoje ideje.

IGRE.pdf (ladislav-bognar.net)

IGRE NENASILJA

Evanđeoski teološki fakultet iz Osijeka u suradnji sa svojim suradnicama iz SAD-ea nam je poklonio komplet igara s pravilima koje je izradilo njihovo psihološko društvo i ujedno su dobili dozvolu da mi taj komplet preradimo za hrvatske potrebe. Ja sam se prihvatio tog posla i tako je nastala ova kutija igara kojoj smo dali naziv „Igre nenasilja“. Radilo se o četiri igre za koje su postojale ploče za igru, upute i pribor (figurice, autići, plastetlin, povećalo, pješčani sat, kartice,

žetoni). To su bile igre „Ja govor“, „Strah“, „Ljuti čončika“ i „Rješavanje sukoba“. U Virovitici smo našli tiskaru koja je to vrlo kvalitetno izradila i igre su dijeljene učiteljicama i učiteljima na seminarima i mislim da i danas još postoje u mnogim školama.

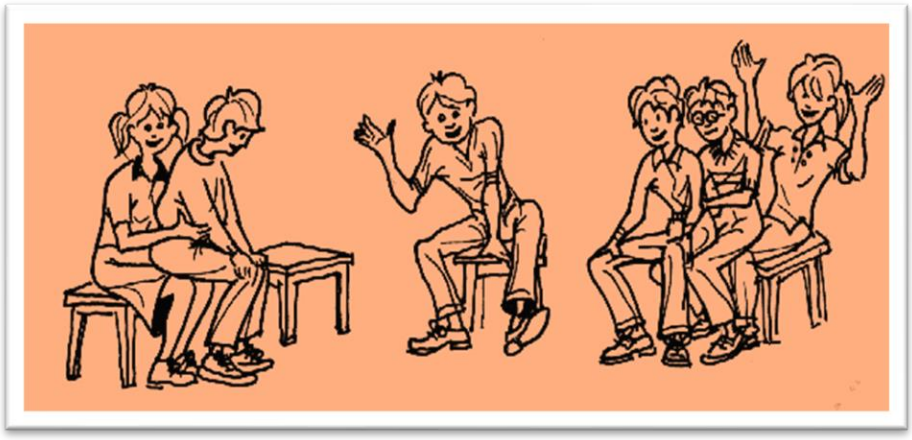
IGRA „LJUTI ČONČIKA“

Jedna od igara u kompletu „Igre nenasilja“ je igra „Ljuti čončika“ koja ima za cilj djecu osposobljavati za nošenje s vlastitom ljutnjom. Zanimljivo je da se ovdje koristi kockica s različitim bojama, a figurice su čončike oblikovane od plastelina i voze se na malim autićima. Kad dođu na sliku kuće, škole, ulice ili igrališta onda djeca trebaju reći što je tu naljutilo čončiku. Na sredini ploče za igu nalazi se kutijica koja nosi naziv „Stroj za odljućivanje“ i tu onda izvlače jednu karticu na kojoj je sitnim slovima napisano što da učini kako bi se odljutio, a to treba pročitati uz pomoć povećala. U vezi s tim kako se čončika odljutio tako se preoblikuje njegov lik od plastetlina.

https://ladislav-bognar.net/sites/default/files/Ljuti%20%C4%8Don%C4%8Dika.pdf

IGRE KOMUNIKACIJE

Mnoge aktivnosti na pedagoškim radionicama imaju karakter igre. U priloženom matetijalu one su podijeljene na igre koje razvijaju pozitivnu sliku o sebi pod naslovom „Igrom do sebe“, zatim su tu igre povjerenja prema drugima „Igre

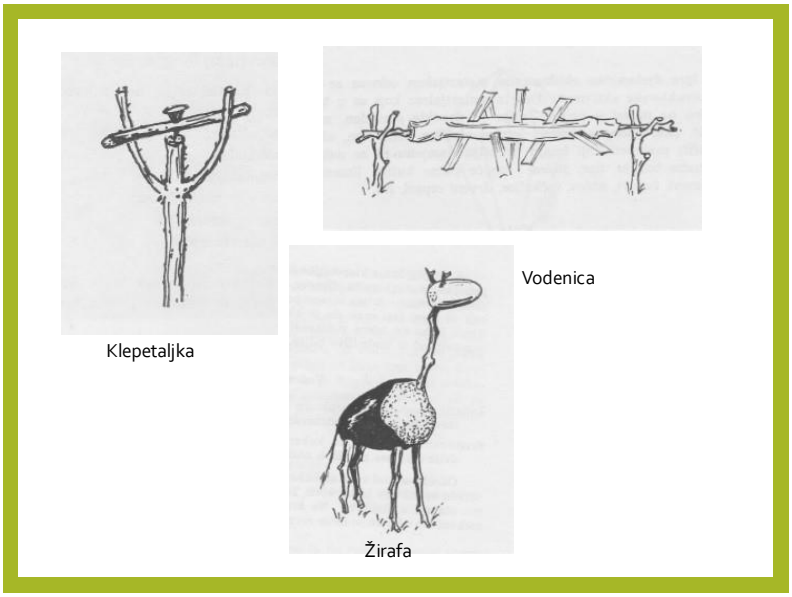

povjerenja“, pa igre koje su u funkciji poticanja afirmacije drugih „Igrom do drugih“, Onda imamo grupu igara koje razvijaju suranju među sudionicima „Igre suradnje“, te na kraju „Igre pogađanja“. Nadam se da će naši učitelji i pedagozi kad budu vodili pedagoške radionice u ovom materijalu naći mnogo korisnih ideja.

https://ladislav-bognar.net/sites/default/files/Igre%20komunikacije.pdf

KONSTRUKTORSKE IGRE

U konstruktorskim igrama koriste se materijali kao što su prirodnine, kutije, štapići, različite vrste drvenih kocaka, lego kocke, a postoje i različite konstruktorske kutije koje sadržavaju elemente za spajanje koji omogućuju izradu različitih predmeta. Konstruktoske igre imaju važnu ulogu u razvoju kulture ruke. Na selu i danas postoji običaj da djeca prave klepetaljke od češljuge, sviralice od vrbove kore, vodenice od kukuruzovine ili neke likove od jesenskih plodova kao što se vidi na priloženim slikama.

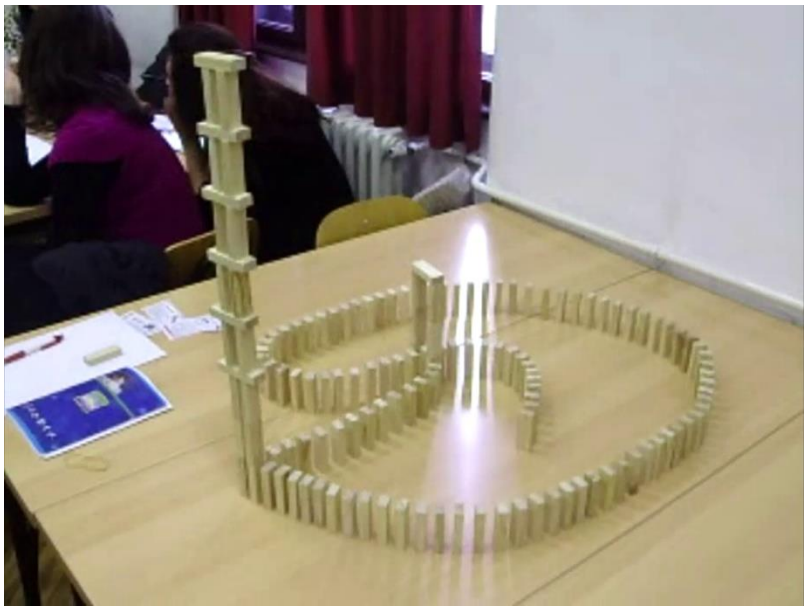

MATERIJAL ZA IZRADU LUTAKA

Preko Evanđeoskog teološkog fakulteta američki suradnici poklonili su komplete za izradu lutaka u kojima je bio koplet pamučnih bijelih čarapa, komadići tkanine i trake različitih boja, različita dugmad i konci s iglom. To su prikupila njihova djeca kao pomoć našoj djeci poslije rata. Sve to smo poklanjali učiteljicama i učiteljima na seminarima i vjerujem da je to dalo novi poticaj za ovu vrstu aktivnosti. Na slici vidimo naše studentice kako koriste ove materijale za izradu lutaka.

ĐENGA

Za ovu igru koristi se stupac složen od drvenih pločica i pravilo je da igrači redom izvlače po jednu pločicu nastojeći da se stupac ne sruši. To je vrlo uzbudljiva igra s pravilima koju smo često koristili na kraju pedagoških radonica. No ove drvene pločice mogu se koristiti i kao materijal za konstruktorske igre. Mi smo studentima ponudili ovaj materijal da pokušaju pronaći neke druge načine korištenja ovih drvenih pločica. Bilo je raznih rješenja a pokazalo se kao vrlo efektno graditi neke oblike na kojima se može koristiti tzv. domino efekt. To je vidljivo na priloženom video isječku.

https://www.facebook.com/100011043646170/videos/1320478881663554/

